

De weg van vat tot fles van de Millstone Special #38

‘Millstone Whisky: Meesterschap in Specials’

Tekst en foto's:
Paul Kievit
Lapwing Whiskiacs

IN 2013 KWAM DE EERSTE MILLSTONE SPECIAL #1 OP DE MARKT. HET BETROF DE MILLSTONE 1999 PX CASK: GEDISTILLEERD IN 1999 EN GEBOTTELD IN 2013 NA ONGEVEER VEERTIEN JAAR RIJPING. NU, BIJNA DERTIEN JAAR VERDER, ZAL IN 2026 DE VEERTIGSTE SPECIAL BIJ DE SLIJTERIJ OP DE PLANK KOMEN.

Vanwege dit heugelijke feit heb ik de kans gekregen om gedurende een drietal zeer interessante meetings met Patrick van Zuidam, Head Distiller bij Zuidam Distillers, de weg van vat tot fles van een Millstone Special te volgen in tekst en beeld.

‘In de planning staan drie Specials per jaar,’ begint Patrick zijn introductieverhaal. ‘Uiteraard Vaderdag, daarna een voor september en de volgende is dan natuurlijk voor de kerst. En tussendoor kijk ik of er nog plaats en tijd is om nog een extra Special in te plannen,’ lacht de Master Distiller.

Voor het te maken van dit artikel hebben Patrick en ik besloten om Special #38 te volgen gedurende alle stappen van vat naar fles en de uiteindelijke verkoop hiervan. Deze Special zou een 27-jarige whisky worden, gerijpt op oloroso-vaten. De #38 stond op de planning voor november/december 2025. Voor dat deze Special aan de beurt was, stonden er nog andere Specials op de planning;

Special #36 Pajarete * Cask – 7 Years Old.

Een 7 jaar oude single malt whisky die volledig heeft gerijpt op Pajarete vaten. Deze special kwam uit rond de 50 euro.

Special #37 Rogge 20 jaar (2015) Cask Strength (48,8%)

Een 20 jaar oude complexe en kruidige Rye whisky. Deze special kwam uit rond de 350 euro.

Special #38 Oloroso 27 jaar (1998) Deze special kwam uit rond de 490 euro.

Smugglers Trail

Als extraatje tussen de Specials door kwam nog een batch Smugglers Trail – Special #2 Peated Oloroso uit. De batch Smugglers Trail bestond uit 2.990 liter, ongeveer 4.000 flessen. Hiervan waren er na een week nog maar 1.000 flessen over. Een groot succes dus. Ook gingen er 150 stuks richting de Duitse markt, via Kirsch Import. Ook in Duitsland hoort Millstone inmiddels tot de bekendere whiskymerken.

De beschrijving en foto's zijn voor dit artikel heel specifiek op de 27-jarige Oloroso toegespitst. In principe gelden de genoemde stappen voor elke Millstone Special.

** Pajarete is een Spaanse dessertwijn uit Malaga en Andalusië, gemaakt van Pedro Ximénez en/of Moscatel druiven.*

De specificaties van Special #38 Een 27-jarige unpeated Oloroso

Het betreft zoals gezegd een 27-jarige unpeated whisky die gerijpt heeft op olorosovaten. Patrick geeft aan dat dit de oudste olorosovaten waren die Zuidam heeft liggen.

De vaten waren van de categorie 1e fill Oloroso. Na de Angels' Share bleef er respectievelijk 110 en 240 liter over uit de twee gekozen vaten. Beide vaten hadden een vuldatum van 1 mei 1998. De botteling is Cask Strength 48,58%, dit was het percentage dat er over was gebleven na al die jaren. In totaal werden er 567 flessen gebotteld. De uitlevering van de Special was 28 november 2025.

De vating fase

In deze fase wordt de selectie samengevoegd. Dit samenbrengen of harmonisatie wordt ook wel het trouwen (Marrying) genoemd. De bij elkaar gebrachte vaten moeten de tijd krijgen om op elkaar in te werken.

Tijdens het bepalen van de vaten is het niet altijd zo dat alleen de beste vaten gekozen worden, het gaat uiteindelijk om de combinatie van het geheel. Er wordt dus soms gekozen om juist een vat 'met een randje' (iets te veel zwavel of ethanol) te gebruiken om te zorgen dat het geheel niet te gladjes en saai gaat smaken. Tijdens deze vating fase moet uiteindelijk de wowfactor gaan ontstaan.

In deze fase komt ook het eventueel terugbrengen van het alcoholpercentage door water aan bod. Ook zaken als filteren op houtresten en het bijkleuren van de vloeistof door karamel (E150a) gebeurt tijdens deze fase. Voor de duidelijkheid: filteren en bijkleuren gebeuren bij Zuidam niet.

Het proeven

Het begint met het proeven van de samples nadat ze zoals reeds aangegeven een aantal weken tot rust zijn gekomen.

'Het proeven is afhankelijk van een aantal aspecten,' begint Patrick. 'Proef je in de ochtend, middag of avond? Hoe voel je je als je proeft? Je bent afhankelijk van emoties, maar ook bijvoorbeeld van de omstandigheden: koud, warm, druk of rustig,' besluit de Master Distiller.

Het eerste proeven van de samples gebeurt vaak op het laboratorium of in het kantoor van Patrick zelf. Bij sherryvaten dient van ieder vat een sample genomen te worden, ieder sherryvat kan namelijk heel anders smaken. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld ex-bourbonvaten, deze zijn veel voorspelbaarder in hun smaakafgifte.

Type Special

Stap één van het maken van een Special begint natuurlijk bij het kiezen van het juiste vat of vaten. Hier kan dus bewust op gezocht worden, of zoals bij de Special #38 een toevalstreffer zijn. Patrick kwam deze vaten tegen tijdens de selectie van vaten voor een andere botteling. Bij het zien van deze vaten werd hij meteen enthousiast en heeft de opdracht gegeven om uit deze twee vaten samples te nemen. 'Soms loop je tegen een Special aan zoals bij #38, soms moet je wat langer kijken in de spreadsheets wat er allemaal nog voor lekkers ligt,' bekennt Patrick. Deze batch bevatte maar twee vaten. Het betreft hier een redelijk 'oude' whisky, hiervan zijn meestal maar een gering aantal vaten aanwezig. Herkomst van deze olorosovaten is de Spaanse vaten verkoper Toneleria del Sur – Casknolia uit Montilla.

Na deze stap komen een aantal andere, meer functionele stappen om de hoek kijken.

Criteria Special

Een van de belangrijkste criteria van een Special is de prijs-kwaliteitverhouding. De keuze moet niet doorsnee zijn en redelijk ver afzitten van de standaardrange van de Millstone whisky's. Een Special moet dus voldoen aan het kenmerk bijzonder, iets wat de echte whisky liefhebber aanspreekt. 'Specials zijn er voor de mensen die Millstone whisky lekker vinden, maar een keer iets anders willen. Specials worden gemaakt voor mensen met een verdergaande interesse in verschillende smaakpatronen,' vertelt Patrick.

Vaten legen en mengen

De twee vaten zijn in week 36 geleegd en meteen daarna weer gevuld. 'Een second fill Oloroso vind ik persoonlijk lekker dan een first fill, maar goed, ook dit berust natuurlijk op mijn smaak. Deze vaten zijn simpelweg te mooi om niet meteen weer te vullen,' vertelt Patrick. Van het geheel na het mengen van de vaten wordt voor de laboratoriumbeoordeling een liter sample gemaakt en geproefd. Na drie tot vier weken wordt het sample opnieuw beoordeeld door Patrick.

Bij het bepalen van het eindresultaat heerst er geen democratie, Patrick bepaalt. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er in de aanloopfase niet een aantal mensen meeproeven en hun mening mogen geven aan Patrick. In dit geval was ik er hier eentje van. Ik voel me daar nog vereerd over.

Keuze alcoholpercentage (eventueel Cask Strength)

Een van de keuzes die vooraf bepaald moet worden, is of de nieuwe Special Cask Strength gaat worden of juist niet. Dit heeft wederom alles te maken met welke specials voorafgegaan zijn, maar uiteraard ook met smaak. Sommige smaken komen beter tot hun recht met een lager alcoholpercentage en uiteraard ook omgekeerd. 'Dus na twee of drie "gewone" Specials komt weer een Cask Strength versie aan bod en zo verder,' legt de Master Distillery uit. Een Cask Strength botteling heeft meer alcohol en daarom ook meer accijns, dit maakt dus de prijs ook hoger.

Keuze peated of unpeated

Een van de volgende stappen is of de whisky rokerig gaat worden of niet. Ook dit heeft uiteraard weer te maken met welke specials voorafgegaan zijn. Een rokerige whisky is zeker niet voor iedereen, dus daar moet rekening mee gehouden worden. 'We proberen natuurlijk alle liefhebbers van onze whisky's tevreden te houden,' voegt Patrick toe.

Testen in het laboratorium

De stap van het testen van het samples in het laboratorium zijn niet zo ingrijpend. Tijdens deze tests worden het alcoholpercentage en het suikergehalte gemeten. In principe zit er in whisky geen suiker en wordt dit gebruikt als check hierop. 'We hebben hier destijds heel moderne en uitgebreide testapparatuur voor aangeschaft,' geeft Patrick aan. 'Voor de prijs van deze apparatuur kun je ook een hele mooie en dure auto kopen,' besluit Patrick lachend.

Ontwerpen/aanpassen etiket

Het etiket wordt ontworpen, of beter gezegd aangepast met de nieuwe criteria. De teksten worden veranderd en data van vullen enzovoort worden aangepast. Ook wordt een kleur gekozen (voorbeelden: American Oak – blauw, Amarone, Oloroso en PX – rood en Palo Cortado en Moscatel – groen). Dit is ook weer afhankelijk van hetgeen in eerder Specials al is gebruikt. Patrick besteedt het stukje grafisch ontwerpen van de etiketten en voor de fles, doos en sample in zijn geheel uit. Hij ontvangt de proefdrukken en zodra deze goed zijn volgen de etiketten in de juiste aantallen via de post. 'Ik maak al jaren gebruik van dit grafische bedrijf, dit zorgt voor uniformiteit en snelle leveringen,' vertelt Patrick.

Bottelen

De flessen van de Special #38 zijn met de hand gevuld. Voor zulke kleine aantallen wordt niet de hele bottellijn ingericht. Ook de etiketten zijn handmatig geplakt. Na deze botteling worden de flessen ingepakt voor de distributie naar de slijterijen. Per doos zitten zes flessen, maar uiteraard kan er ook altijd per stuk besteld worden.

Marketing en presentatie

De fotografie van de nieuwe flessen wordt soms extern en soms intern gedaan. Dit hangt mede af van de hoeveelheid flessen. Voor kleine batches wordt het maken van foto's intern opgepakt door iemand van Zuidam Distillers zelf. De gemaakte foto's worden op de website en de verschillende Socials gebruikt.

Registratie accijns

De registratie van de Specials gaat niet anders dan voor de standaardrange van de Millstone whisky's. De gegevens worden opgenomen in de accijnsboeking van Zuidam Distillers en worden betaald volgens de afspraken met de Belastingdienst.

Aankondiging en distributie

Zodra de flessen zijn gebotteld, gaat er een mailing uit naar alle aangesloten slijterijen en verkooppunten. Vanaf dat moment kan er besteld worden. De bestellingen worden dan per week uitgeleverd. Zo kan iedere slijterij bepalen of ze meedoen met de Specials of niet.

Wat zegt Zuidam zelf over deze botteling

De botteling op 48,58% alcohol weerspiegelt de natuurlijke kracht en intensiteit van het vat, zonder koude filtratie of kleurstoffen. Het resultaat is een rijke, gelaagde single malt met diepe tonen van gedroogd fruit, noten, donkere chocolade en zachte eikenhoutinvloeden — een klassieke sherrybomb met Millstones kenmerkende elegantie. Ik denk dat hetgeen hiervoor geschreven staat de volledige lading dekt.

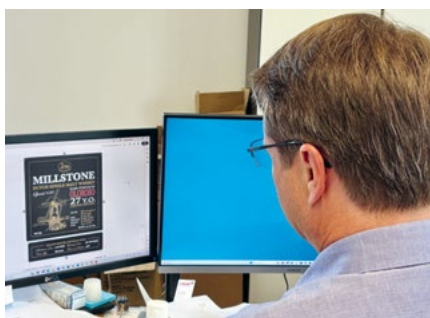
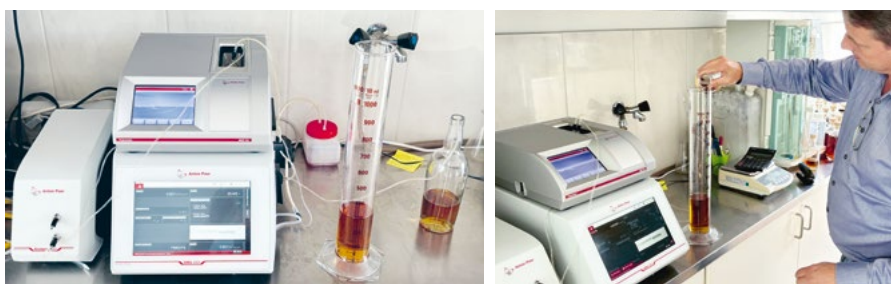
Ten slotte

Via deze weg wil ik Patrick van Zuidam hartelijk bedanken voor de gezellige vrijdagmiddagen. Deze tijd hebben ik besteed om mijn kennis op te krikken om een goed inzicht en dus verhaal te krijgen over het maken van een Millstone Special.

Het was fascinerend om de productie van deze specifieke Special van begin tot eind te mogen volgen en beschrijven. Het heeft mij, maar hopelijk ook de lezers van *Whisky Passion*, een goed inzicht gegeven in het verhaal achter de fles.

Gouden medaille

Tijdens het afronden van dit artikel kwam het goede nieuws dat de Special #38 nu al een prijs gewoon heeft. Een gouden medaille tijdens de World Whiskies Awards 2026 in de categorie 'Netherlands – Single Cask – Single Malt'. Zuidam Distillers, gefeliciteerd met deze mooie beloning. ■

Weetjes over Millstone whisky

Zuidam Distillers startte in 1996 met het vullen hun eerste whiskyvaten met spirit, dit als start van het experimenteren met de whiskyproductie. Het duurde daarna nog enige jaren van rijping en ontwikkeling voordat de whisky ook daadwerkelijk in de fles en op de markt gebracht konden worden. De eerste officiële botteling van hun whisky (onder de naam Millstone Dutch Single Malt) kwam in 2007 op de markt. Zuidam Distillers produceert nu 1.700 liter per dag. Er liggen nu meer dan 15.000 vaten te rijpen in de verschillende warehouses.

